

Skogsbrukarna bär det yttersta ansvaret för livskraftiga skogar

Ekosystem med artrikedom är grunden till vår civilisation. Naturskogar behövs för att säkerställa att arter inte utrotas. Trots det är det ovanligt med naturskog i Sverige. Produktionsskogar för timmer och pappersmassa är de vanligaste förekommande skogarna. Produktionsskogar metoder har en destruktiv inverkan på naturen. För att en förändring ska kunna ske mot hållbart skogsbruk måste de rådande skogsbruksvärderingarna ändras i grunden. Det behövs en omfattande organisation som kan hjälpa och inspirera skogsägare att planera skogar som håller för klimatförändringar och som kan leverera ekologiska värden.

Ungefär hälften av Sveriges landareal är täckt av skog och endas tre procent är skyddad naturskog. Ytterligare fyra procent är frivilligt avsatt med formellt skydd. Naturskogar har fått växa utan mänsklig påverkan under lång tid. I naturskogar lever många olika sorters trädarter, buskar, gräs, örter, svampar, lavar, mossar, bärris med mera. Denna grund ger mat och skydd till insekter, fåglar, kräldjur och däggdjur. I en naturskog interagerar arter på flera olika nivåer i olika näringskedjor. När träd dör bryts de ner så att näringsämnen återförs till kretsloppet. De nedbrytande organismerna utgör en central bas i ekosystemet. Motsatsen är de nittiotre procent av Sveriges skogar som är produktionsskog. I en dessa skogar planteras en trädart och ofta röjs undervegetation bort. Utöver de ekonomiska riskerna för stormfällning och känslighet mot skogsbränder, eliminerar denna typ av skogsbruk livsmiljöer för naturligt levande arter.

Hela produktionskedjan, från plantering till kalhygge, motverkar artrikedom där kalhygge är särskilt destruktiva. Bristen på död ved gör att grunden till många näringskedjor saknas. Den ensidighet som produktionsskogen innebär gör också att ekosystem blir obalanserade. Det kan till exempel medföra att en art som är en viktig del i det naturliga systemet förvandlas till skadeinsekt eller skadesvamp i en industriskog. Varför stoppar man inte detta odlingssätt?

En av de främsta anledningarna är världsmarknaden stora behov av pappersmassa- och träprodukter. Av den totala produktionen i världen står Sverige för sex procent av massa- och nästan tre procent för pappersproduktionen. År 2016 var Sverige tredje största exportören i världen. Sverige exporterade 70% av det som producerades av skogen. Stor efterfrågan driver på effektivare metoder för vinstmaximering där långsiktig samhällstrygghet offras.

Naturskyddsåtgärder innebär ofta en minskad inkomst från trä- och massaproduktion. Nya naturskyddslagar har skapat debatt om skogsägares självbestämmanderätt. Samtidigt vill de flesta skogsägare lämna en värdefull och hållbar skog efter sig.

Är en ensidig, monokulturodlad produktionsskog värdefull om hundra år? Det vet vi inte. I framtiden kanske vi använder överskottet av koldioxid i atmosfären till att tillverka ersättningsmaterial. Kanske har vi ändrat våra levnadsmönster så att vi inte behöver kartong och papper i samma utsträckning som idag.

Oavsett om vi i framtiden använder ersättningsmaterial eller inte så kan vi inte veta om timmer ger ekonomisk trygghet för kommande generationer. Däremot vet vi att vår civilisation byggts på biologisk mångfald. Vi vet att många arter är akut hotade och att vi på grund av klimatförändringarna behöver tåliga och artrika skogar. Fungerande ekosystem är avgörande både för vår ekonomi och vår faktiska överlevnad.

Nuvarande skogsbrukspolitik och lagstiftning räcker inte för att skydda skogarnas ekosystem. Vi måste säkra skogens motståndskraft och dess förmåga att leverera ekologiska grundläggande värden till mänskliga samhällen.

Skogsägare bär det yttersta ansvaret för skogens befintliga och framtida hälsa därför är det viktigt att ge dem stöd och kunskap till planering av skogar för biologisk mångfald. Kunskap skapar motivation! Ett tvärvetenskapligt samarbete mellan ekonomi- och naturvetenskaper, politik och lagstiftning med skogsägaren i centrum kan ge synergieffekter som främjar artrikedom samtidigt som skogsägares egna intressen gynnas.

– Anja Herdesang,
Kandidatexamen i Miljövetenskap, Lunds Universitet